

УДК 378.046:61]:37.013.75

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ЛАБОРАТОРНОЇ МЕДИЦИНИ (РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

Любінська О.І.

ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства
та лабораторної медицини імені Андрея Крупинського»

У статті представлено результати дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини, розкрито структуру досліджуваного феномена. Подано критеріальний апарат та методичку діагностування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини, схарактеризовано її рівні. Репрезентовано методичку формування професійної компетентності в процесі професійної підготовки у ВНЗ, реалізацію необхідних для цього педагогічних умов. Висвітлено результати педагогічного експерименту з формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини.

Ключові слова: професійна компетентність, бакалавр лабораторної медицини, методика, модель формування професійної компетентності, педагогічні умови.

Постановка проблеми. Лабораторна медицина є невід'ємною і однією з найважливіших складових у системі охорони здоров'я, яка забезпечує надання медико-діагностичної допомоги пацієнтам при оцінці стану здоров'я, діагностиці захворювань, моніторингу за результатами лікування, прогнозі перебігу хвороби та якості життя, що має значення щодо збереження та покращення здоров'я населення. Вирішення цих завдань тісно пов'язано з професійною підготовкою фахівців для лабораторної служби, зокрема і бакалаврів з лабораторної медицини. Тому, перед вищими навчальними закладами, стоїть завдання підготувати бакалавра з лабораторної медицини як особистість, здатну до професійного становлення, готову адекватно сприймати фахові інновації, успішно вирішувати професійні проблеми та труднощі на належному рівні. Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини, являє собою не лише опанування студентами необхідних професійних знань, умінь, навичок, але й процес формування мотивації до професійного зростання, самовдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами формування професійної компетентності медичних фахівців чи її складових займалися: І. Бойчук [1], О. Борисюк [2], Р. Дем'янчук [4], Я. Кульбашна [5], М. Мруга [6], І. Радзієвська [7], З. Шарлович [10] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Провівши теоретичний аналіз матеріалу можна зробити висновок, що проблема формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини не була предметом систематичного наукового вивчення і залишається актуальною на теперішній час. Також узагальнення наукових досліджень дозволило встановити, що формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини у ВНЗ можна забезпечити через розробку та експериментальну перевірку моделі та педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини.

Мета статті. Головною метою статті репрезентувати результати проведеного педагогічного

дослідження, спрямованого на формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення закладів охорони здоров'я України кваліфікованими кадрами є одним із важливих чинників, який впливає на якість надання медичної допомоги населенню. Сьогодні в Україні відбувається реформування системи охорони здоров'я покликаною забезпечити зміцнення здоров'я населення.

Правильність і швидкість постановки діагнозу, контроль за ефективністю лікування залежить не лише від знань клініциста, але й багато в чому від ступеня ефективності роботи лабораторної служби. Зростаючий рівень завдань, які покликана вирішувати лабораторна медицина, можна забезпечити лише за допомогою висококваліфікованого кадрового контингенту, здатного технічно і грамотно виконати різні лабораторні дослідження. Результативність медичної допомоги залежить від професійної компетентності бакалаврів з лабораторної медицини. Тому цілеспрямоване формування професійної компетентності у майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини є необхідною складовою їхньої професійної підготовки у вищих навчальних закладах.

Розвиток української медичної освіти спрямований на підвищення якості підготовки і рівня кваліфікації фахівців, що потребує нової методології організації освітнього процесу. Якість медичної освіти визначається сукупністю характеристик особи з вищою освітою і відображає її професійну компетентність, що є важливим чинником у підготовці майбутніх висококваліфікованих, конкурентоспроможних, компетентних медичних працівників.

У процесі планування, організації та проведення педагогічного експерименту ми спиралися на теоретичні засади експериментальних досліджень у педагогіці, визначені у працях С. Гончаренка [3], З. Курлянд [9], В. Ортинського [8] і враховували, що педагогічний експеримент має декілька етапів: констатувальний, формувальний та контрольний, яким передувало тривале вивчення проблеми дослідження та практична робота у вищому навчальному закладі.

Дослідження феномену «професійна компетентність» дозволило схарактеризувати структуру професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини до якої віднесено такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний. Кожен із перелічених компонентів досліджуваної компетентності має конкретний функціональний зміст та відображає особливості процесу формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів лабораторної медицини у ВНЗ тим самим, забезпечуючи, її існування як цілісного утворення.

Констатувальний етап передбачав визначення спрямованості освітнього процесу у ВНЗ на формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини. Використовуючи методiku експертного вимірювання компонентів професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини на констатувальному етапі експерименту виявлено наступні рівні сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини високий – 15,73%, середній – 38,84%, низький – 45,43%.

Формувальний етап педагогічного експерименту передбачав апробацію моделі формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів та реалізації педагогічних умов, необхідних і достатніх для ефективного формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини. Для реалізації основних завдань формувального експерименту було здійснено відбір закладів де проводять підготовку майбутніх бакалаврів з лабораторної діагностики, саме: Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Запорізький державний медичний університет, КВНЗ «Житомирський медичний інститут», ВНКЗ ЛОР «Львівський інституту медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського», Харківський національний медичний університет.

Упровадження та реалізація моделі в освітньому процесі ВНЗ забезпечить системність і послідовність освітнього процесу, дасть змогу цілісно спрогнозувати результати формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини, створить передумови для здійснення випереджувального навчання з урахуванням перспективних вимог галузі лабораторної медицини до фахівців з лабораторної діагностики, підвищить якість їхньої професійної підготовки у ВНЗ та конкурентоздатність на ринку діагностичних послуг.

У структурі моделі формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини у ВНЗ виокремлено наступні блоки: цільовий (мета та завдання реалізації моделі); концептуальний (основні підходи та принципи); змістово-процесуальний (форми, методи та засоби):

оцінно-результативний (критерії, рівні, результат сформованості професійної компетентності).

Для успішного практичного впровадження спроектованої моделі визначили наступні педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини:

– формування мотиваційно-ціннісного ставлення до оволодіння професією фахівця з лабораторної медицини;

– поетапне формування та розвиток професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини;

– забезпечення максимального використання теоретичного і практичного напрямів професійної підготовки та інноваційних педагогічних технологій.

Під педагогічними умовами формування професійної компетентності майбутнього бакалавра з лабораторної медицини розуміємо спеціально створені обставини, чинники дії та взаємодії суб'єктів педагогічного процесу, що реалізуються в межах цього процесу, сукупність яких визначає результативність формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини у ВНЗ.

У процесі формувального етапу експерименту в експериментальній групі студенти цілеспрямовано вивчали навчальні дисципліни за нашою методикою. Впроваджувались інноваційні педагогічні технології: інтерактивні, ігрові, інформаційно-комунікативні, проблемного та контекстного навчання. Для забезпечення викладачів матеріалами, необхідними для формування професійної компетентності надавались методичні рекомендації щодо формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини. До складу контрольних груп входили студенти, котрі проходили традиційну підготовку у ВНЗ.

Експериментальну методiku формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів у процесі їхньої професійної підготовки було покладено в основу формувального експерименту. Для виявлення результатів експериментально-дослідної роботи було визначено критеріальний апарат. Так за кожним із компонентів професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини пропонувалися відповідні критерії. Мотиваційно-ціннісний критерій характеризує особисте ставлення студентів до обраної професії через визначення привабливості професії, наявність позитивної мотивації до оволодіння професією, значення ціннісних орієнтацій у професійній діяльності, потребою до навчання упродовж життя. Змістовий критерій характеризує засвоєння майбутніми фахівцями з лабораторної медицини комплексу професійних знань, сформованість професійного мислення та прагнення до дослідницької діяльності. Практично-операційний критерій характеризує сукупність професійних умінь та навичок, якими має володіти майбутній бакалавр з лабораторної медицини при професійній підготовці у ВНЗ та застосування їх при розв'язанні професійних ситуацій, а також при проходженні різних видів практик. Оцінно-рефлексивний критерій виявляється в уміннях правильно аналізувати й оцінювати результати власної діяльності, а також рівень власного професійного розвитку та особистісних досягнень. Показниками цього критерію є: самооцінка рефлексивних умінь, самооцінка рівня сформованості професійної компетентності, здатність до професійного самовдосконалення.

На основі виділених критеріїв ми визначили рівні сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини:

низький, середній, високий. При визначенні рівнів професійної компетентності використовували різні методики діагностування.

На контрольному етапі здійснено аналіз і узагальнення результатів дослідження, визначено розподіл контрольних і експериментальних груп за рівнями сформованості компонентів професійної компетентності наприкінці педагогічного експерименту, здійснено порівняння розподілу студентів на початку та наприкінці експерименту, за допомогою статистичних методів було виконано узагальнення результатів педагогічного експерименту.

Узагальнені результати рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини у експериментальній групі на початку та наприкінці формування етапу, що виявили низький рівень сформованості професійної компетентності зменшилася з 44,07% до 12,18%, а в контрольних зменшилась від 44,29%

до 42,44%. Середній та високий рівні сформованості професійної компетентності у експериментальній групі збільшились відповідно з 40,70% до 56,14% і 15,23% до 31,68%. Зміни середнього та високого рівнів зазначеної компетентності у студентів контрольної групи на початку та наприкінці експерименту виявились незначними.

Статистична обробка отриманих кількісних результатів оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності засвідчила їх статистичну значущість.

Висновки і пропозиції. Отже, процес формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини відбуватиметься найбільш ефективно, якщо охоплюватиме усі складові професійної компетентності. Упровадження авторської моделі та педагогічних умов формування професійної компетентності дозволяє суттєво оптимізувати професійну підготовку майбутніх фахівців з лабораторної медицини.

Список літератури:

1. Бойчук І.Д. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх фармацевтів у коледжі : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ірина Дмитрівна Бойчук. – Житомир, 2010. – 20 с.
2. Борисюк Л.О. Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення хіміко-біологічних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04/ Леся Олександрівна Борисюк. – Хмельницький, 2016. – 20 с.
3. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – Київ-Вінниця: Вінниця, 2008. – 278 с.
4. Дем'янчук М.Р. Підготовка бакалаврів сестринської справи до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Михайло Ростиславович Дем'янчук. – Хмельницький, 2015. – 20 с.
5. Кульбашна Я.А. Теоретичні й методичні основи формування професійної компетенції майбутніх фахівців із стоматології : автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Я.А. Кульбашна. – К., 2015. – 40 с.
6. Мруга М.Р. Структурно-функціональна модель професійної компетентності майбутнього лікаря як основа діагностування його фахових якостей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Мруга Марина Рашидівна. – К., 2006. – 251 с.
7. Радзівська І.В. Формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / НАПН України; Інститут професійно-технічної освіти. К., 2011. – 20 с.
8. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / В.Л. Ортинський. – К.: ЦУЛ, 2009. – 472 с.
9. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / [Курлянд З.Н., Хмельюк Р.І., Семенова А.В. та ін.] ; за ред. З.Н. Курлянд. – [3-є вид. перероб. і доп.]. – К.: Знання, 2007. – 495 с.
10. Шарлович З.П. Формування професійно-педагогічної компетентності медичних сестер сімейної медицини в процесі фахової підготовки [Текст]: автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / З.П. Шарлович; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2015. – 20 с.

Любинская О.И.

«Львовский институт медсестринства и лабораторной медицины имени Андрея Крупинского»

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ БАКАЛАВРОВ ЛАБОРАТОРНОЙ МЕДИЦИНЫ (РЕЗУЛЬТАТЫ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ)

Аннотация

В статье представлены результаты исследования проблемы формирования профессиональной компетентности будущих бакалавров по лабораторной медицине, раскрыта структура изучаемого феномена. Подано критеріальний апарат і методику діагностування професійної компетентності майбутніх бакалаврів по лабораторній медицині, охарактеризовані її рівні. Представлені методика формування досліджуваного феномена в процесі професійної підготовки в університеті, реалізацію необхідних для цього педагогічних умов. Представлені результати педагогічного експерименту по формуванню професійної компетентності майбутніх бакалаврів лабораторної медицини.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, бакалавр лабораторной медицины, методика, модель формирования профессиональной компетентности, педагогические условия.

Lyubinska O.I.

VNKZ ENT Lviv Institute of Nursing
and Laboratory Medicine of Andrey Krupynsky

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF BACHELORS IN LABORATORY MEDICINE (RESULTS OF EXPERIMENTAL RESEARCH)

Summary

The article presents results of the research of the problem concerning formation the professional competence of future Bachelors in laboratory medicine, and exposed the gist and structure of the studied phenomenon. The criterial apparatus and the method of diagnosing the professional competence of future bachelors of laboratory medicine are submitted, its levels are characterized. The formation methodology of the studied phenomenon in the process of professional training in educational institutions and implementation of necessary pedagogical conditions for this are presented. The results of pedagogical experiment on formation of professional competence of future bachelors of laboratory medicine are highlighted.

Keywords: professional competence, Bachelor of Laboratory Medicine, methodology, the model formation of professional competence, pedagogical conditions.